

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра теорії та історії політичної науки

Іленьків Галина Василівна
Методичні рекомендації та матеріали для вивчення
навчальної дисципліни

“АДВОКАЦІЯ І ЛОБІЮВАННЯ”

для студентів четвертого року навчання спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр»(денна форма навчання)

Львів 2022

Затверджено на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки

Протокол №12 від 28. 06. 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету

Протокол №271/7 від 26. 08. 2022 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни.....	3
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни.....	4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни	6
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни.....	7
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни	9
6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література	14
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни.....	21
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів.....	21
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам	23
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку).....	24

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Вибіркова
	Спеціальність 052 «Політологія»	
Модулів – 1		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 1		4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 105		8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5,07	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	26 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		13 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		66 год.
		<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>
<i>Вид контролю: залік</i>		

2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни навчальної дисципліни

Дисципліна «Адвокація і лобіювання» є вибірковою курсом зі спеціальності 052 «Політологія», для освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка викладається в 8 семестрі в обсязі 3,5 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

Дисципліна «Адвокація і лобіювання» є необхідною складовою професійної та практичної підготовки бакалаврів із політології. Вона дає можливість поглибити знання із сфер соціальних структур і соціальних відносин, взаємодії державного та не державного секторів політики, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, у сфері просування інтересів та реалізації проектів.

Основною метою курсу є ознайомлення слухачів і слухачок з поняттям «адвокація» та «лобіювання», їхніми спільними та відмінними характеристиками, роллю та механізмами реалізації і впровадження.

Важливим акцентом у проблематиці курсу стане дослідження та аналіз успішних моделей адвокатської та лобістської діяльності, можлива екстраполяція досвіду зарубіжних кампаній в українській реалії.

Окрім теоретичних знань, студенти і студентки поглиблюють аналітичні вміння та навички критичного аналізу. Специфіка основного предмету дослідження цього курсу вказує на його актуальність та міждисциплінарний характер.

Завдання курсу:

- дослідити сутність, моделі та механізми адвокації та лобіювання;
- вивчити закономірності функціонування і розвитку сучасного лобізму і адвокації;
- розуміти проблеми та виклики галузей адвокації та лобіювання, їхні основні технології та інструменти, визначати можливості використання ЗМІ та мережі Інтернет у реалізації проектів.
- визначати закономірності функціонування і перспектив розвитку галузей адвокації та лобіювання в Україні.
- проаналізувати форми взаємодії між державою та групами інтересів, виявляти явні та приховані технології лобізму; прогнозувати напрямки і динаміку лобістської та адвокатської діяльності.
- орієнтуватися в законодавчому регулюванні лобізму та особливостях лобістської діяльності в зарубіжних країнах та в Україні.
- аналізувати діяльність адвокатських та лобістських об'єднань та визначати їхні можливості в розвитку державно-приватного партнерства

За результатами успішного засвоєння курсу студент повинен:

знати:

- Поняття та характерні особливості понять «адвокація» та «лобіювання»;
- Особливості адвокатської та лобістської діяльності;
- Механізми реалізації адвокації та лобіювання у сфері політики, державного управління та управлінського менеджменту.

вміти:

- Формування здатності добирати й застосовувати різні методи адвокації та лобіювання, розробляти програми адвокаційних кампаній;
- Формування здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях та приймати обґрунтовані рішення;
- Застосовувати методи управлінського менеджменту, адвокації та лобіювання для організації та розробки власних кампаній та подальшого керівництва ними.

Крім того, в результаті успішного завершення курсу студент набуде:

- **спеціальних компетентностей:**

- Здатність застосовувати основні форми, способи і засоби політичного консалтингу;
- Здатність застосовувати теоретичні моделі ухвалення політичних рішень та формувати стратегії забезпечення прозорості процесу прийняття рішень;
- Здатність аналізувати та прогнозувати особливості впливу соціальних груп, груп інтересів та груп тиску на політичну реальність, організація та здійснення діяльності з захисту групових інтересів в політичному процесі.

Програмні результати навчання:

- Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності;
- Застосовувати здобуті навички для успішної консультативної діяльності в роботі з політичними лідерами, інститутами, органами державної влади та громадськими організаціями;
- Конструювати дизайн та реалізовувати соціально-політичні проекти, використовувати навички комунікації з громадським сектором та зв'язків з громадськістю в процесі реалізації цих проектів;
- Застосовувати теорії соціальної стратифікації, групової взаємодії, діяльності груп інтересів та груп тиску на місцевому, регіональному та державному рівні здійснення публічної політики.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л.		п./с.	лаб.	інд.	ср.	
1	1		4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
Тема 1.Адвокація та лобіювання: особливості визначення та співвідношення понять.	9	2	2	-	-	5
Тема 2.Структура сучасного лобізму: суб'єкти, об'єкти і предмет лобістської діяльності	7	2	-	-	-	5
Тема 3. Методологія адвокації: функції, мета та завдання адвокаційної діяльності.	9	2	2	-	-	5
Тема 4. Технології лобістської та адвокатської діяльності.	7	2	-	-	-	5
Тема 5. Практика адвокації за кордоном та специфіка адвокатської діяльності в Україні	9	2	2	-	-	5
Тема 6. Практика лобіювання за кордоном та специфіка лобістської діяльності в Україні	7	2	-	-	-	5
Тема 7. Етика лобізму та адвокатської діяльності	9	2	2	-	-	5
Тема8. Основні канали комунікації адвокатської та лобістської діяльності.	9	2	2	-	-	5
Тема 9. Стратегії та моделі використання ЗМІ та мережі Інтернет у лобіюванні та адвокації	7	2	-	-	-	5
Тема 10. Технології лобістської діяльності	7	2	-	-	-	5
Тема 11. Проблема правового регулювання адвокації та лобіювання за кордоном та в Україні: правовий аспект.	7	2	-	-	-	5
Тема 12. Прямі та непрямі технологію лобіювання.	9	2	1	-	-	6
Тема 13. Сучасні напрямки та перспективи розвитку адвокації та лобізму в Україні.	9	2	2	-	-	5
Разом – Змістовний модуль 1	105	26	13	-	-	66
РАЗОМ	105	26	13	-	-	66

4. Основна та додаткова література

Основна література:

1. Адвокаційна діяльність та некомерційне лобіювання в Україні: посібник / Прокопенко О.В. – Київ: 2017 – 82 с.
2. Бабаєв В.М. Управління проектами: Навчальний посібник для студентів спеціальності «Управління проектами» / Бабаєв В.М. – Харків: ХНАМГ, 2006. – 244 с.
3. Базілевич Д., Нестерович В., Федоренко В. Інститут лобіювання в Україні та за кордоном : походження, проблеми, перспективи розвитку : науково-інформаційне видання ; Інститут професійного лобіювання та адвокати. К., 2015. 105 с.
4. Батенко Л. П. Управління проектами: Навч. посібник / Батенко Л. П., Загородніх О. А., Ліщинська В. В Батенко Л. П., Загородніх О. А., Ліщинська В. В. — К.: КНЕУ, 2003. — 231 с.
5. Боковикова Ю. В. Взаємодія влади і бізнесу. Теорія та практика державного управління. — 2015. — Вип. 4 (51). — С. 1–7.
6. Діалог суспільства і влади : європейські правові стандарти та досвід : Збірка документів. Пер з іноз. мов / За заг. ред. В. М. Литвина. К. : Парламентське вид-во, 2011. 480 с
7. Ємельянов В.М. Розвиток партнерських відносин бізнесу і влади в системі державного управління сталим розвитком регіонів України: теорія, методологія, практика : монографія. Миколаїв : ПП Ємельянова Т.В., 2012. 420 с.

Додаткова література:

1. Крутій О. М. Діалогова взаємодія органів держаної влади та громадськості: [монографія] / О. М. Крутій. — Х.: Вид-во ХарРІНАДУ “Магістр”, 2008. — С. 118–119.
2. Прийняття проектних рішень: Навчальний посібник / Фещур Р. В., Кічор В. П., Якимів А. І., Тимчишин І. Є., Янішевський В. С., Лебідь Т. В., Самуляк В. Ю., Когут І. В., Шишковський С. В. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 220 с.
3. Менджул М.В., Навроцький В.В. Кампанії адвокати як інструмент демократичних перетворень. Ужгород : «Видавництво Олександри Гаркуші», 2011. 59 с.
4. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: пер. з англ. О. Дем'янчук. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 549 с.
5. Публічне лобіювання: Навч. посіб. ; під заг. ред. канд. філос. Наук Р. Кобця, канд. істор. наук С. Панциря. Київ, Фонд — Європа ХХІ, 2008. 160 с.
6. Прокопенко О.В. Адвокаційна діяльність та некомерційне лобіювання в Україні: посібник. Київ: 2017. 82 с.

7. Рач В. А. Управління проектами: практичні аспекти реалізації стратегій регіонального розвитку: навч. посіб. / В. А. Рач, О. В. Россопанська, О. М. Медведєва; за ред. В. А. Рача. – К.: «К. І. С. », 2010. – 276 с.
8. Теліпко В. В. Лобізм, Government Relations і Public Affairs: до витоків понять / В. В. Теліпко // Юрид. авангард. — 2009. — № 1. — С. 33– 39.

Інтернет-джерела:

1. Електронний курс з дисципліни «Технології соціальної адвокації» на платформі <https://elearning.kubg.edu.ua>
2. Поташній Ю. М. Лобізм по-українськи. Віче. 2011. № 11. URL : <http://www.viche.info/journal/1494>.
3. Юрчишин Я. Адвокаційна діяльність та її особливості у роботі з парламентом. Лабораторія законодавчих ініціатив. USAID. Фонд Східна Європа. 2017. 44 с. URL: <http://radaprogram.org/sites/default/files/publications/advocasi.pdf>

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Тема 1: Адвокація та лобіювання: особливості визначення та співвідношення понять.

Адвокація (англ. advocacy, відстоювання інтересів) – це діяльність окремих осіб або організованих груп, яка має на меті здійснення впливу на громадську політику та рішення політичних, економічних і соціальних інституцій для представництва і захисту прав та інтересів цих осіб або груп.

Лобіювання (англ. lobby, кулуари) – це один із методів адвокації, що полягає у цілеспрямованому впливі на громадську політику шляхом прямої взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування. Лобіювання також можна визначити як просування певної позиції, вираження окремого інтересу, протидія і конкуренцію між зацікавленими особами, процес особистого переконання, різновид стратегічних комунікацій, а також вміння співвіднести свої інтереси з порядком денним влади.

Тема 2. Структура сучасного лобізму: суб'єкти, об'єкти і предмет лобістської діяльності.

Наукове співтовариство виявило риси, які властиві лобізму незалежно від трактування даного терміна, а саме: 1). наявність суб'єктів і об'єктів впливу. Суб'єктами даного явища можуть виступати різні групи суспільства від пересічних громадян і громадських об'єднань (організацій) до професійних спілок і бізнес-спільноти, при цьому об'єктом лобіювання завжди є держава і його органи на федеральному і регіональному рівнях; 2). дана діяльність ведеться в певних інтересах, які відстоюються за допомогою різноманітних лобістських методів і технологій.

Основними методами лобіювання є: розробка законопроектів, виступи і слухання в комісіях парламенту, особисті зустрічі, контакти, переговори, формування громадської думки, компанія «тиску з місць», підготовка та розповсюдження результатів наукових досліджень, фінансування виборчої компанії і ін.

Тема 3. Методологія адвокації: функції, мета та завдання адвокаційної діяльності.

Об'єктами адвокації, тими, на кого здійснюється легітимний вплив з боку лобістів, є представники державної влади або органів місцевого самоврядування, які наділені повноваженнями і несуть відповідальність за наслідки прийнятих рішень.

Суб'єкти адвокації - це фізичні або юридичні особи, які від свого імені, від імені своїх роботодавців або клієнтів встановлюють відносини з відповідними органами влади і місцевого самоврядування, в тому числі справляють легітимний вплив на ці органи, їх посадових та службових осіб.

Тема 4. Технології лобістської та адвокатської діяльності.

Технології лобіювання - сукупність механізмів, за допомогою яких множинні групи інтересів, які виступають суб'єктами лобізму, надають цілеспрямований вплив

на процес прийняття політичних рішень. Об'єктами лобізму в даному випадку стають органи влади, до компетенції яких відноситься сфера інтересів, що відстоюються.

Однак, з огляду на, що в основі лобіювання лежить не стільки вплив, скільки взаємодію між множинними акторами, лобістські технології можна розділити на: 1). інфраструктурні – використовуються для інформаційного забезпечення лобістської діяльності; 2). технології впливу – служать для здійснення безпосереднього тиску на органи влади.

Тема 5. Практика адвокації за кордоном та специфіка адвокатської діяльності в Україні.

Інститут адвокатури – одна із характеристик демократичного, розвиненого суспільства. В більшості країн цей інститут контролюється державою, діє відповідно до встановлених законодавчих норм. Однак, в Україні інститут адвокатури, як неурядовий та недержавний має ряд особливостей функціонування.

Методи адвокатури та некомерційного лобіювання мають виступати в якості такого інструменту демократизації механізмів взаємодії влади та суспільства в Україні. На думку Л.В. Беззубко та Л.М. Бондаревої, до основних причин незрілості інститутів адвокатури та некомерційного лобіювання в Україні можна віднести: 1). корупцію та її історичну вкоріненість на рівні ментального мислення; 2). неточність трактування самого поняття «адвокація» та «лобіювання»; 3). незрілість інституцій громадянського суспільства; 4). несформованість єдиної рамки компетенцій та опису повноважень лобіста та спеціаліста з адвокатури; 5). відсутність прозорих механізмів економічної конкуренції та значний рівень олігархізації бізнесу.

Тема 6. Практика лобіювання за кордоном та специфіка лобістської діяльності в Україні.

Різноманітність національних варіантів лобізму зводиться до двох існуючих моделей: 1). англо-саксонської (плюралістичної) і 2). європейської або континентальної (корпоративістської). Найбільш відомим зразком плюралістичної системи груп інтересів є США, Канада і Нова Зеландія. Англосаксонська модель регулювання лобіювання спрямована на контроль за діяльністю лобістських груп, відокремлюючи їх від влади і трансформуючи в соціально-політичний інститут; основа континентальної моделі полягає в тому, що законодавець вважає за краще регулювати діяльність не груп інтересів, а роботу політиків і державних службовців. В даному випадку групи інтересів мають можливість безпосередньо впливати на представників влади.

В українському суспільстві на даний час існує проблема функціонування інституту політичного лобізму. Лобізм в Україні передбачає наявність двох принципово різних між собою комунікативних каналів в системі лобізму. Перший канал представляє собою систему переважно цивілізованого лобіювання інтересів, що здійснюються громадськими організаціями. До них відносяться групи латентного політичного рівня: етнічні спільноти, мовні групи, регіональні соціальні освіти,

культурні сегменти і ін. До другого каналу належать політичні або номенклатурні «клани», різноманітні лобі (перш за все галузеві та регіональні), фінансово-промислові групи.

Тема 7. Етика лобізму та адвокатської діяльності.

Розробка найбільш ефективних стратегій взаємодії громадян, груп інтересів із владою, опосередкованих лобізмом та адвокацією, повинна враховувати не тільки управлінську культуру, а й політичну культуру суспільства та ментальність громадян. В цьому контексті значиму роль відіграє наявність «третього морального суб'єкта» взаємодії – суспільства, яке формує громадську думку і громадську мораль, що, в свою чергу, закладає основи взаємовигідного співробітництва громадян і влади на основі взаємної довіри. За словами Р. Мацкевича, вона виражається в тому, що він є соціальним, політичним та інформаційно-ідеологічним інститутом.

В контексті політичної культури, суспільної моралі і ментальності цікавим феноменом представляється «правовий менталітет» як феномен, закладений у глибинному рівні правосвідомості у вигляді стійких правових уявлень, архетипів, звичок, реакцій певної етнокультурної спільноти, які в цілому й визначають усталений образ правової реальності. Синтез всіх структурних компонентів ментальності, їх засвоєння здійснюється на підсвідомості і обумовлює спосіб життя.

Тема 8. Основні канали комунікації адвокатської та лобістської діяльності.

Поняття «лобізм» передбачає здійснення впливу через відповідні та законні канали комунікації на представників органів влади та зміст рішень, які вони приймають. Варто зазначити, що мова йде, в основному, про законодавчу і виконавчу гілки влади, а також органи місцевого самоврядування.

Адвокатська діяльність має схожі комунікативні канали. Переважно це різноманітні публічні та робочі заходи, залучення засобів масової інформації. Необхідно відзначити, що інформаційні повідомлення про проблему друком були опубліковані у найбільш рейтингових національних та місцевих ЗМІ.

Тема 9. Стратегії та моделі використання ЗМІ та мережі Інтернет у лобіюванні та адвокації.

Успіх включення соціальних медіа в реалізацію лобістської та адвокаційних стратегій підтверджується зарубіжними практиками: разом з розширенням можливостей управління репутацією, розвиваються здібності до прогнозування реакції стейкхолдерів на ті чи інші дії компанії.

Актуальні в рамках адвокації та лобіювання функції публічного простору (артикуляція громадських інтересів, публічний контроль діяльності влади, вплив на формування державної політики, політична освіта) вимагають від публічної сфери – а отже, від громадянського суспільства – високого ступеня розвитку.

Завдання бізнесу на поточний момент полягає в залученні суспільства і медіаструктур в якості посередників для лобі та адвокації, що забезпечують вірусний ефект; інтерес громадян полягає в елементарному поліпшенні власних життєвих умов,

а відповідальність представників органів влади – виключно в прийнятті правил гри, що встановлюються тими, хто їм підпорядковується.

Тема 10. Технології лобістської діяльності.

Залежно від використовуваних технологій розрізняють лобізм відкритий (публічний або легальний) і закритий (тіньовий або нелегальний), які є протилежними як за своїм змістом, так і за значенням для розвитку конкурентної, ринкової економіки. Для тіньового лобізму характерні прямі особисті контакти зацікавленої сторони із особою, яка приймає рішення, в результаті чого з'являється акт протекції: постанова, указ, закон, які є підставою для пільг, дотацій, субсидій, вигідних для одного або групи осіб.

Тема 11. Проблема правового регулювання адвокації та лобіювання за кордоном та в Україні: правовий аспект.

В розвинутих демократіях, робота професійного лобіста чи фахівця з адвокації це діяльність посередника між групами інтересів і представниками влади. Лобіст виявляється за такий стан речей узаконеним, але ретельно перевіряється посередником між групами інтересів і владою.

Однією з основних проблем в Україні, є відсутність політико-правового регулювання процесу лобіювання в нашій державі. Станом на 2020 рік в парламенті зареєстровано 4 альтернативні законопроекти, які пропонують різні понятійно-категоріальний апарат й інструментарії для регулювання інститутів лобіювання та адвокації.

Тема 12. Прямі та непрямі технології лобіювання.

Одним з основних методологічних принципів класифікації технологій лобізму став їх розподіл на: 1). прямі (які передбачають надання безпосереднього тиску на об'єкт лобізму) та 2). непрямі (засновані на опосередкованому впливі).

Якщо непряме лобіювання носить опосередкований характер, то пряме лобіювання експерти класифікують на: 1). Government Relations; 2). кабінетне лобіювання слід розуміти як механізм представництва інтересів, в якому найважливіша роль відводиться агентам - посередникам, котрі володіють ресурсом у вигляді множинних точок доступу до центрів прийняття політичних рішень; 3). публічне лобіювання використовується для здійснення впливу на органи влади за допомогою участі лобістів в заходах дискусійного характеру, організатором та ініціатором яких найчастіше є сама влада. В якості таких заходів можуть розглядатися міжнародні та національні форуми, конференції, тощо.

Тема 13. Сучасні напрямки та перспективи розвитку адвокації та лобізму в Україні.

Для лобізму в Україні характерні наступні риси: 1). широке поширення «тіньового лобізму», що будується на корупційних схемах отримання прибутку; 2). вузьке спрямування лобізму, що визначається діяльністю фінансово-промислових група центром яких є інтереси українського олігархату; 3). усталена практика

застосування корупційних методів для досягнення політичних цілей; 4). злиття бізнесу і політики; 5). лобіювання через виконавчі органи влади; 6). наявність потужного іноземного та етнічного лобі.

Розвиток лобіювання в Україні передбачає низку заходів: 1). зміна суспільної свідомості щодо розуміння лобізму та процесу лобіювання як корупційної дії; 2). створення законодавчої основи лобіювання, визначення його правового поля; 3). активне залучення ЗМІ з висуненням об'єктивних вимог щодо неупередженого ставлення стосовно певних суб'єктів процесу лобіювання; 4). створення ринку професійних лобістських послуг; 5). подолання «партійної корупції»; 6). розробка кодексів поведінки публічного службовця та кодексу депутатської поведінки.

Електронна демократія та її прояв електронне урядування, що нині розвиваються в Україні, можуть бути використані для інформаційного лобіювання.

Основним класичним принципом етики адвокатури є слідування суспільному благу через публічне обговорення, узгодження, збалансування і захист інтересів різних суспільних груп. Цей принцип, у свою чергу, передбачає чесність, законослухняність та професіоналізм. Тож у цивілізованому розумінні суб'єкт адвокатури – це адвокат певної позиції, а не джерело прихованого впливу на представників влади та місцевого самоврядування.

Як підкреслюють вітчизняні та зарубіжні автори, практична реалізація вищезазначених принципів нерідко стикається з протидією як об'єктів (органів влади), так і суб'єктів адвокатури (їх клієнтів та роботодавців). Тому контроль за виконанням цих принципів і санкції за їх недотримання має взяти на себе професійна спільнота, зокрема асоціації лобістів або менеджерів із взаємодії з органами влади, які в Україні на сьогодні перебувають на етапі формування. Крім того, є потреба у прийнятті кодексів, що регулюватимуть професійну етику фахівців цієї галузі.

Змістовий модуль 1

6. Теми та зміст семінарських занять навчальної дисципліни.

Тема 1: Адвокація та лобіювання: особливості визначення та співвідношення понять.

1. Тлумачення понять «адвокація» та «лобіювання»
2. Співвідношення понять «адвокація» та «лобіювання»
3. Різниця між зарубіжними та відчизняними трактуваннями адвокації та лобіювання. Семантичний аспект.

Основні поняття: адвокація, лобіювання, лобі, адвокатська діяльність.

Література:

1. Адвокаційна діяльність та некомерційне лобіювання в Україні: посібник / Прокопенко О.В. – Київ: 2017 – 82 с.
2. Бабаєв В.М. Управління проектами: Навчальний посібник для студентів спеціальності «Управління проектами» / Бабаєв В.М. – Харків: ХНАМГ, 2006. – 244 с.
3. Базілевич Д., Нестерович В., Федоренко В. Інститут лобіювання в Україні та за кордоном : походження, проблеми, перспективи розвитку : науково-інформаційне видання ; Інститут професійного лобіювання та адвокатів. К., 2015. 105 с.

Тема 2: Структура сучасного лобізму: суб'єкти, об'єкти і предмет лобістської діяльності

1. Основні підходи до розуміння лобізму.
2. Об'єкти та суб'єкти лобістської діяльності.
3. Предмет лобістської діяльності.
4. Інститут лобізму в сучасних демократичних країнах.
5. Структура лобістської діяльності.

Основні поняття: лобізм, лобі, лобістська діяльність, демократичні країни.

Література:

1. Базілевич Д., Нестерович В., Федоренко В. Інститут лобіювання в Україні та за кордоном : походження, проблеми, перспективи розвитку : науково-інформаційне видання ; Інститут професійного лобіювання та адвокатів. К., 2015. 105 с.
2. Батенко Л. П. Управління проектами: Навч. посібник / Батенко Л. П., Загородніх О. А., Ліщинська В. В. Батенко Л. П., Загородніх О. А., Ліщинська В. В. — К.: КНЕУ, 2003. — 231 с.

3. Боковикова Ю. В. Взаємодія влади і бізнесу. Теорія та практика державного управління. — 2015. — Вип. 4 (51). — С. 1–7.

Тема 3. Методологія адвокації: функції, мета та завдання адвокатої діяльності.

1. Мета та завдання адвокатської діяльності;
2. Постановка цілей в процесі адвокатої та способи їх досягнення;
3. Функції та цілі адвокатої;
4. Основні вектори діяльності адвокатої.

Основні поняття: адвокатої, адвокатська діяльність, мета адвокатої, вектори адвокатської діяльності.

Література:

1. Боковикова Ю. В. Взаємодія влади і бізнесу. Теорія та практика державного управління. — 2015. — Вип. 4 (51). — С. 1–7.
2. Діалог суспільства і влади : європейські правові стандарти та досвід : Збірка документів. Пер з іноз. мов / За заг. ред. В. М. Литвина. К. : Парламентське вид-во, 2011. 480 с
3. Ємельянов В.М. Розвиток партнерських відносин бізнесу і влади в системі державного управління сталим розвитком регіонів України: теорія, методологія, практика : монографія. Миколаїв : ПП Ємельянова Т.В., 2012. 420 с.

Тема 4. Технології лобістської та адвокатської діяльності.

1. Технології адвокатої;
2. Легальні та нелегальні технології адвокатої;
3. Технології лобіювання.
4. Легальні та нелегальні технології лобіювання;
5. Політичне маніпулювання та тиск

Основні поняття: технології адвокатої, технології лобіювання, політичне маніпулювання, політичний тиск.

Література:

1. Діалог суспільства і влади : європейські правові стандарти та досвід : Збірка документів. Пер з іноз. мов / За заг. ред. В. М. Литвина. К. : Парламентське вид-во, 2011. 480 с
2. Ємельянов В.М. Розвиток партнерських відносин бізнесу і влади в системі державного управління сталим розвитком регіонів України: теорія, методологія, практика : монографія. Миколаїв : ПП Ємельянова Т.В., 2012. 420 с.
3. Крутій О. М. Діалогова взаємодія органів держаної влади та громадськості: [монографія] / О. М. Крутій. — Х.: Вид-во ХарРІНАДУ “Магістр”, 2008. — С. 118–119.
4. Прийняття проектних рішень: Навчальний посібник / Фещур Р. В., Кічор В. П., Якимів А. І., Тимчишин І. Є., Янішевський В. С., Лебідь Т. В., Самуляк В. Ю.,

Когут І. В., Шишковський С. В. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 220 с.

Тема 5. Практика адвокації за кордоном та специфіка адвокатської діяльності в Україні

1. Світовий досвід у підходах до адвокатської діяльності;
2. Можливості екстраполяції передових практик адвокації на український ґрунт;
3. Можливості легалізації та реалізації адвокатської діяльності в Україні.

Основні поняття: адвокація, адвокатська діяльність, зарубіжний досвід адвокації, адвокатська діяльність в Україні.

Література:

1. Прийняття проектних рішень: Навчальний посібник / Фещур Р. В., Кічор В. П., Якимів А. І., Тимчишин І. Є., Янішевський В. С., Лебідь Т. В., Самуляк В. Ю., Когут І. В., Шишковський С. В. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 220 с.
2. Менджул М.В., Навроцький В.В. Кампанії адвокати як інструмент демократичних перетворень. Ужгород : «Видавництво Олександри Гаркуші», 2011. 59 с.
3. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: пер. з англ. О. Дем'янчук. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 549 с.

Тема 6. Практика лобіювання за кордоном та специфіка лобістської діяльності в Україні

1. Моделі лобіювання, вироблені світовою практикою.
2. Проблеми та перспективи розвитку лобізму в Україні.
3. Характерні риси українського лобізму, що розвивається.
4. Проблема законодавчого регулювання лобі в Україні.

Основні поняття: лобіювання, моделі лобіювання, світовий досвід лобізму, лобізм в Україні, законодавче регулювання лобізму.

Література:

1. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: пер. з англ. О. Дем'янчук. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 549 с.
2. Публічне лобіювання: Навч. посіб. ; під заг. ред. канд. філос. Наук Р. Кобця, канд. істор. наук С. Панциря. Київ, Фонд — Європа XXI, 2008. 160 с.
3. Електронний курс з дисципліни «Технології соціальної адвокації» на платформі <https://elearning.kubg.edu.ua>
4. Поташній Ю. М. Лобізм по-українськи. Віче. 2011. № 11. URL : <http://www.viche.info/journal/1494>.

Тема 7. Етика лобізму та адвокатської діяльності

1. Морально-етичний аспект адвокатської та лобістської діяльності;
2. Етика механізмів та способів лобізму і адвокації в розробці проектів та стратегій.
3. Вдосконалення політичного лобіювання та етика влади.
4. Основні типи сучасних неетичних технологій лобі та адвокації.

Основні поняття: етика лобіювання, етика адвокації, морально-етичний аспект взаємодії з владою, типи неетичних технологій лобі та адвокації.

Література:

1. Рач В. А. Управління проектами: практичні аспекти реалізації стратегій регіонального розвитку: навч. посіб. / В. А. Рач, О. В. Россопанська, О. М. Медведєва; за ред. В. А. Рача. – К.: «К. І. С. », 2010. – 276 с.
2. Теліпко В. В. Лобізм, Government Relations і Public Affairs: до вито- ків понять / В. В. Теліпко // Юрид. авангард. — 2009. — № 1. — С. 33– 39.
3. Поташній Ю. М. Лобізм по-українськи. Віче. 2011. № 11. URL : <http://www.viche.info/journal/1494>.
4. Юрчишин Я. Адвокаційна діяльність та її особливості у роботі з парламентом Лабораторія законодавчих ініціатив. USAID. Фонд Східна Європа. 2017. 44 с. URL: <http://radaprogram.org/sites/default/files/publications/advocasi.pdf>

Тема 8. Основні канали комунікації адвокатської та лобістської діяльності.

1. Інституційна конфігурація моделей *адвокації* та лобіювання;
2. Канали комунікації груп інтересів і влади.
3. Особливості національних моделей політичної комунікації.
4. Ініціативні групи як один з основних каналів комунікації.

Основні поняття: інституційна конфігурація, канали комунікації, національні моделі комунікації, ініціативні групи, актори комунікації.

Література:

1. Прийняття проектних рішень: Навчальний посібник / Фещур Р. В., Кічор В. П., Якимів А. І., Тимчишин І. Є., Янішевський В. С., Лебідь Т. В., Самуляк В. Ю., Когут І. В., Шишковський С. В. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 220 с.
2. Менджул М.В., Навроцький В.В. Кампанії адвокати як інструмент демократичних перетворень. Ужгород : «Видавництво Олександри Гаркуші», 2011. 59 с.
3. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: пер. з англ. О. Дем'янчук. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 549 с.
4. Публічне лобіювання: Навч. посіб. ; під заг. ред. канд. філос. Наук Р. Кобця, канд. істор. наук С. Панциря. Київ, Фонд — Європа ХХІ, 2008. 160 с.
5. Прокопенко О.В. Адвокаційна діяльність та некомерційне лобіювання в Україні: посібник. Київ: 2017. 82 с.

Тема 9. Стратегії та моделі використання ЗМІ та мережі Інтернет у лобіюванні та адвокації

1. Інтернет – як основний канал комунікації для реалізації адвокаційних та лобістських стратегій;
2. ЗМІ – ризики та стратегії успішної взаємодії між журналістами та лобістами.
3. Трансформація громадської думки під впливом ЗМІ та соціальних мереж.
4. Завдання Media Relations в діяльності лобі та адвокації
5. Модель лобі та адвокаційної кампанії та перепони її розвитку в мережі Інтернет.
6. Потенціал Інтернет-середовища у реалізації лобі та адвокаційних стратегій.

Основні поняття: адвокація, лобіювання, ЗМІ, комунікаційна стратегія, Інтернет-середовище, соціальні мережі, кампанія.

Література:

1. Рач В. А. Управління проектами: практичні аспекти реалізації стратегій регіонального розвитку: навч. посіб. / В. А. Рач, О. В. Россошанська, О. М. Медведєва; за ред. В. А. Рача. – К.: «К. І. С. », 2010. – 276 с.
2. Теліпко В. В. Лобізм, Government Relations і Public Affairs: до вито- ків понять / В. В. Теліпко // Юрид. авангард. — 2009. — № 1. — С. 33– 39.
3. Поташній Ю. М. Лобізм по-українськи. Віче. 2011. № 11. URL : <http://www.viche.info/journal/1494>.
4. Юрчишин Я. Адвокаційна діяльність та її особливості у роботі з парламентом Лабораторія законодавчих ініціатив. USAID. Фонд Східна Європа. 2017. 44 с. URL: <http://radaprogram.org/sites/default/files/publications/advocasi.pdf>

Тема 10. Технології лобістської діяльності

1. Форми та ресурси лобізму
2. Методи і технології лобізму.
3. Пряме та непряме лобіювання.
4. Класифікація лобістських технологій.

Основні поняття: форми лобізму, ресурси лобізму, методи лобізму, технології лобізму, пряме лобіювання, непряме лобіювання.

Література:

1. Батенко Л. П. Управління проектами: Навч. посібник / Батенко Л. П., Загородніх О. А., Ліщинська В. В. Батенко Л. П., Загородніх О. А., Ліщинська В. В. — К.: КНЕУ, 2003. — 231 с.
2. Боковикова Ю. В. Взаємодія влади і бізнесу. Теорія та практика держав- ного управління. — 2015. — Вип. 4 (51). — С. 1–7.

3. Діалог суспільства і влади : європейські правові стандарти та досвід : Збірка документів. Пер з іноз. мов / За заг. ред. В. М. Литвина. К. : Парламентське вид-во, 2011. 480 с
4. Ємельянов В.М. Розвиток партнерських відносин бізнесу і влади в системі державного управління сталим розвитком регіонів України: теорія, методологія, практика : монографія. Миколаїв : ПП Ємельянова Т.В., 2012. 420 с.

Тема 11. Проблема правового регулювання адвокації та лобіювання за кордоном та в Україні: правовий аспект.

1. Контроль за діяльністю адвокатських організацій;
2. Законодавство демократичних держав у сфері регулювання діяльності лобі.
3. Невизначеність правового статусу лобі в Україні.
4. Необхідність впровадження законодавства щодо регулювання лобізму та адвокації в Україні.

Основні поняття: адвокація, лобіювання, законодавче регулювання, законодавство України.

Література:

1. Bentley A. F. The process of government; a study of social pressures ; new ed., with introd. by H. T. Davis. Evanston : Principia Press of Illinois, 2014. 501 p.
2. Joos K. Lobbying in the new Europe. URL : http://www.wileyvch.de/books/sample/3527505970_c01.pdf.
3. Lerbinger O. Corporate public affairs: interacting with interest groups, media, and government, Lawrence Erlbaum Associates Inc. 2008. New Jersey. USA.

Тема 12. Прямі та непрямі технології лобіювання.

1. Технології прямого лобіювання;
2. Технології непрямого лобіювання.
3. Внутрішній лобізм.
4. Відкритий та закритий лобізм.

Основні поняття: лобізм, технології лобізму, ресурси лобізму, внутрішній лобізм, відкритий лобізм, закритий лобізм.

Література:

1. Базілевич Д., Нестерович В., Федоренко В. Інститут лобіювання в Україні та за кордоном : походження, проблеми, перспективи розвитку : науково-інформаційне видання ; Інститут професійного лобіювання та адвокати. К., 2015. 105 с.
2. Публічне лобіювання: Навч. посіб. ; під заг. ред. канд. філос. Наук Р. Кобця, канд. істор. наук С. Панциря. Київ, Фонд — Європа ХХІ, 2008. 160 с.
3. Теліпко В. В. Лобізм, Government Relations і Public Affairs: до витоків понять / В. В. Теліпко // Юрид. авангард. — 2009. — № 1. — С. 33– 39.

Тема 13. Сучасні напрямки та перспективи розвитку адвокації та лобізму в Україні.

1. Екстраполяція кращих практик лобізму та адвокації на український ґрунт;
2. Перспективи розвитку лобізму та адвокації в Україні: аналітико-прогностичний аспект.

Основні поняття: адвокація в Україні, лобізм в Україні, перспективи розвитку.

Література:

1. Електронний курс з дисципліни «Технології соціальної адвокації» на платформі <https://elearning.kubg.edu.ua>
2. Поташній Ю. М. Лобізм по-українськи. Віче. 2011. № 11. URL : <http://www.viche.info/journal/1494>.
3. Юрчишин Я. Адвокаційна діяльність та її особливості у роботі з парламентом. Лабораторія законодавчих ініціатив. USAID. Фонд Східна Європа. 2017. 44 с. URL: <http://radaprogram.org/sites/default/files/publications/advocasi.pdf>

7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття та історія виникнення лобізму.	5
2	Організаційні форми лобізму.	5
3	Структура лобістської комунікації.	5
4	Перспективи легалізації лобіювання в Україні.	5
5	Мобілізація громадської думки. Grassroots-кампанії.	5
6	Кампанії public advocacy.	5
7	Цілі та завдання адвокації.	5
8	Групи інтересів та групи тиску.	5
9	Регуляторний менеджмент.	5
10	Інструменти співпраці з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.	5
11	Експертний супровід діяльності органів влади як перспективний напрям розвитку адвокації.	5
12	Критерії ефективності адвокації.	6
13	Шляхи підвищення ефективності використання методів лобіювання.	5
	Разом:	66

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, якості виконання домашніх завдань, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни „Адвокація та лобіювання” оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та контрольний замір знань. Одержаний результат множимо на коефіцієнт 10. За семестр студент набирає до 50 балів.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- Аналіз джерельної і монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).
- Есе (письмова робота, оформлена відповідно до вимог).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за контрольний замір знань є підставою допуску до підсумкової форми контролю – заліку.

Контрольний замір знань

Контрольний замір знань проводиться відповідно до графіка навчального процесу.

Оцінка виставляється з урахуванням результатів проведеного контрольного заходу. Використовується п'ятибальна шкала оцінювання.

Контрольні заходи з дисципліни „Адвокація та лобіювання” проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи проводяться у вигляді письмової контрольної роботи. В окремих випадках можна застосовувати й інші форми контролю: письмові завдання, усні колоквіуми та ін.

До контрольного заходу студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити самостійні завдання, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

У разі відсутності студента на контрольному заході йому надається право на повторне складання в індивідуальному порядку.

Підсумковий (семестровий) контроль

Позитивна оцінка поточної успішності за умови відсутності пропущених або невідпрацьованих семінарських занять є підставою допуску до підсумкової форми контролю.

З дисципліни „Адвокація та лобіювання” передбачена така форма звітності, як залік. Протягом семестру студент може набрати до 50 балів. На заліку – максимально 50 балів. Для допуску до заліку студент повинен набрати за результатами поточного і модульного контролю не менше 26 балів.

Залік може бути виставлений за результатами поточного контролю за результатами співбесіди зі студентом.

Залік проводиться в усній формі.

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується заліком, становить за поточну успішність 50 балів. На заліку студент теж може отримати 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота						Сума	Залік
Змістовий модуль 1						50	50
1	2	3	4	5	6		

1, 2 ... 13 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за залікову сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Зараховано
4 (добре)	81-89	B	Зараховано
	71-80	C	Зараховано
3 (задовільно)	61-70	D	Зараховано
	51-60	E	Зараховано
2 (незадовільно)	25-50	FX	незараховано
	0-24	F	незараховано без права перездачі

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку)

1. Розкрийте зміст управління проектами.
2. Наведіть класифікацію проектів.
3. Лобізм та корупція.
4. Визначення легальних форм лобіювання.
5. Перспективи легалізації лобіювання в Україні.
6. Моделі правового регулювання лобізму.
7. Лобіювання в США.
8. Лобіювання в інститутах ЄС.
9. Методи міжнародного лобізму.
10. Інформаційний лобізм.
11. Адвокація як форма громадського лобізму.
12. Функції адвокації.
13. Етапи адвокаційної компанії.
14. Місце правових та етичних норм в адвокаційному процесі.
15. Професійні кодекси лобістів.
16. Етика адвокаційної діяльності.
17. Культурні та ментальні передумови політичного лобіювання в Україні.
18. Основні параметри організації адвокатської діяльності.
19. Політика роботи з населенням у лобістській діяльності.
20. Структура адвокатської комунікації.
21. Прямі технології лобіювання.
22. Не прямі технології лобіювання.
23. Інфраструктурні технології адвокації.
24. Моделі регулювання адвокації.
25. Функції лобізму.
26. Класифікація видів адвокації.
27. Професіоналізація лобізму.
28. Мета та задачі професійної лобістської діяльності.
29. Лобістські фірми та PR-агентства в політичному процесі.
30. Лобізм як елемент демократичного механізму управління.
31. Поняття та історія виникнення адвокації.
32. Предмет лобістської діяльності.
33. Суб'єкти та об'єкти адвокатської діяльності.
34. Поняття технологій та методів лобіювання.
35. Класифікація видів лобізму. Копоративний, іноземний та конфесійний лобізм